

VYTVOŘME PROTIVÁHU

ROZHOVOR SE ZDENĚKEM VERMOUZKEM

MARKÉTA DUŠKOVÁ

Mgr. ZDENĚK VERMOUZEK
Ředitel České společnosti ornitologické.
Po působení v muzeích v Olomouci a Přerově se od roku 2010 zabývá výzkumem a ochranou ptáků v České společnosti ornitologické. Koordinuje Jednotný program sčítání ptáků a všeobecně propaguje koncept občanské vědy. Dlouhodobě se zabývá problematikou pronásledování ptáků, zejména jejich trávení.

V minulém čísle jsme publikovali článek o procesu tzv. Fitness Check. Proč se evropské i české nevládní organizace tolik obávají případné změny směrnice o stanovištích a směrnice o ptácích?

Směrnice o ptácích existuje od roku 1979, Směrnice o stanovištích od roku 1992. Za tu dobu se opakovaně prokázalo, a je to publikované i ve velice prestižních vědeckých časopisech, že směrnice fungují. Ptáci chránění směrnicí o ptácích jsou na tom celkově lépe, než nechránění. Čím déle je některý druh chráněn, tím lépe se mu daří. Čím lépe jsou směrnice dodržovány, tím lepší přinášejí výsledky.

Není tajemstvím, že současná snaha o jejich změnu pod rouškou „z kvalitnější a zefektivnění“ je vedena zcela jinými zájmy. Ochrana přírody není celoevropsky v politickém kurzu, vidíme to ostatně i u nás, a toho se její odpůrci snaží využít a ještě víc ji oslabit. Při znalosti rozložení sil a názorů evropských politiků by změnu k lepšímu mohl očekávat opravdu jen šílenec.

Ostatně, nejsou to jen nevládky, kdo se na případnou změnu dívá s obavami. Zásahy do směrnic si nepřejí ani úředníci Evropské komise, tedy kromě těch nejvyšších, politických.

Soustava Natura 2000 je kritizována z mnoha stran. Vy jste s její podobou spokojeni?

Natura 2000 je hlavním nástrojem evropské ochrany přírody. Myšlenka vytvoření sítě chráněných území podle předem daných kritérií na základě detailní znalosti lokálních podmínek je rozhodně správná a neměnil bych na ní nic. Je to přesný protiklad u nás stále často praktikované „pocitové“ ochrany přírody. Natura vychází z odborných znalostí a definované (opakovatelné) metodiky. Tu je potřeba uplatnit, uvést do praxe, nikoli podminovávat.

A že je Natura kritizována ze všech stran? To je pravda a považuji to za nejlepší důkaz

její kvality a funkčnosti. Pokud by ji nekritizovali developéři a průmyslníci, byl by to důkaz, že nefunguje, že přírodu nechrání. I občasná kritika ze strany ochranářů, že to či ono Natura nechrání dostatečně, je pro mě důkazem, že jde o vyvážený kompromis. Nečekejme od státní ochrany přírody, že promění většinu evropské krajiny v přísnou rezervaci s řízeným managementem – byť by to k ochraně druhů i stanovišť bylo nejlepší. Při kritice ale rozlišujeme, zda je skutečně nefunkční samotný princip takto postavené ochrany přírody nebo zda jde jen o šlendrián v tom či onom konkrétním případě.

V čem spočívá politické ovlivňování odborného návrhu naturových území?

Případů politického či lépe řečeno ekonomického ovlivňování odborných návrhů najdeme řadu asi ve všech zemích. U nás

Datlík tříprstý je předmětem ochrany v pěti českých ptačích oblastech. Zdroj fotobanka

uvedme jako příklady za všechny jen účelové změny hranic některých ptačích oblastí, například kvůli trase silnice, nebo dosud stále nevyhlášenou lokalitu Labské údolí, kterou blokují zájmy postavení jezů na Labi. Naštěstí má Česká republika povinnost tuto lokalitu společně s dalšími vyhlásit do konce tohoto roku.

Nedostatky v naplňování směrníc pramení jen z přístupu členských zemí, v tomto případě České republiky, nebo spíše Evropské komise?

Chyby jsou na obou stranách. První selhání je vždy na straně členského státu, pokud není schopen akceptovat vědecké argumenty a dává prostor zmíněnému politicko-ekonomickému ovlivňování. Pak je ale na tahu Evropská komise, která by měla postup členských států kontrolovat a dodržování daných podmínek vyžadovat, v nejhorším případě i u Evropského soudního dvora. To se opravdu dělo ještě před deseti lety; z této doby existuje několik významných rozsudků, které v důsledku urychlily vyhlášení Natury ve všech členských státech. V posledních letech ale Evropská komise bohužel ve svém tlaku dost polevila.

Jak nahlížíte na tzv. naturové hodnocení, tedy posuzování vlivů na předměty ochrany a celistvost lokalit soustavy Natura 2000, o některých jeho negativních aspektech jsme publikovali [článek](#) v minulém čísle?

Naturové hodnocení je nejzásadnější nástroj, který z evropské ochrany přírody vyplývá. Budme hrdí a važme si toho, že celý proces našeho českého naturového hodnocení je v rámci Evropy (i světa) špičkový, a řádně jej využívejme. Samozřejmě se i mezi naturovými hodnotiteli najdou tací, kteří odvedou nekvalitní práci. Ale od toho jsou v demokratickém státě nevládní organizace a další nezávislé experti, aby na podobné problémy upozornili a žádali zjednání nápravy, je-li na ní ještě čas, případně potrestání viníků. I zde opět platí, že myšlenka je vynikající, legislativní rámec minimálně dobrý, a pokud jsou problémy, pak jsou v lidech a v nedůslednosti státních orgánů.

Jakou roli a sílu vlastně mají diskutované evropské směrnice?

Směrnice vymezují rámec, vše ostatní je v rukou konkrétních států, úřadů, lidí.

Nezapomínejme, že směrnice ani neplatí přímo. Aby platily na území státu, musejí se přepsat (implementovat) do národní legislativy; u nás je to zákon o ochraně přírody a krajiny. Od směrnic ke (špatně) ochraně konkrétního kousku lesa, bažiny či ptáka je dlouhá cesta. Odstraňme napřed chyby a výmoly na této cestě, pak teprve poznáme skutečnou sílu směrnice.

Jako jedinou výhradu evropské legislativy bych uvedl nedostatečnou kontrolu a vymahatelnost. K napravení tohoto nedostatku ale nemusíme měnit směrnice o ptácích a stanovištích, efektivnějším řešením by bylo přijetí připravované směrnice o integrovaných environmentálních kontrolách (tzv. Inspections Directive).

Jak vlastně české nevládní organizace včetně ČSO na proces Fitness Check reagují?

Řekl bych – příkladně. Zelený kruh je v procesu Fitness Check oficiálním zástupcem nevládní sféry a na přípravě jeho stanoviska se podílela řada odborníků z několika organizací, hlavní díl práce odvedli Beleco, Ametyst, ČSO a Veronica. Přípravy veřejné kampaně se u nás ujalo Hnutí Duha, ČSO například zajistila dabing videa a samozřejmě všichni propagujeme nutnost vyjádřit svůj názor ve veřejné konzultaci vpsané Evropskou komisí. Úlohou nevládek je, aby se co nejvíc lidí o možnosti vyjádřit svůj názor vůbec dovědělo a maximálně toto vyjádření názoru usnadnit.

V rámci této kampaně varují nevládní organizace před tlakem průmyslové lobby. Jak mu lze čelit?

Neřekl bych jenom průmyslové. Ony to mohou být i všelijaké jiné lobby, kterým leží ochrana přírody v žaludku. A čelit jim lze dvěma způsoby: jednak lobbovat také – na to si lidé prostřednictvím členských příspěvků platí profesionály ve svých nevládkách, včetně jejich bruselských kancelářů, a jednak jasným vyjádřením vlastního názoru. Žádný politik si ve vyspělé společnosti nemůže dovolit ignorovat názor milionu lidí. To by dlouho politikem nebyl. Většinová nálada v Evropě je ale taková, že ochrana přírody lidí příliš nezajímá. A pokud zajímá, není to vidět. Chceme-li tedy vytvořit účinnou protiváhu jakékoli lobby, musí být vidět, že nejde o názory hrstky zelených ekoteroristů, ale že je ochrana přírody reálným požadavkem nezanedbatelné části Evropanů. Právě vy-

psaná veřejná konzultace je pro to ideálním nástrojem a počítá se skutečně každý podpis.

Ke kampani Nature Alert - Klenoty přírody v ohrožení se již připojilo téměř 250 tisíc lidí a další se přidávají. Je to úspěch?

Jsem opatrný optimista. Stále jsem přesvědčen, že většina lidí, alespoň u nás, význam podobných velkých evropských věcí podceňuje. Optimismem mne ale naplňují celková čísla. Věřme, že se

Populace orlů mořských u nás v posledních letech roste, stále ale patří mezi naše velmi vzácné ptáky. Zdroj Nature Alert

konečně nepříznivý trend zvrátí a Evropané se o svoji Evropu začnou opět starat. Pro účely tohoto rozhovoru si dovoluji podotknout, že Evropany jsou i všichni jeho čtenáři, jejich manželky, manželé, přátelé, rodiče, známí, kolegové.... A že to starání, aby bylo účinné, musí mít i podobu účasti v konzultacích Evropské komise, jako je tato. Prosím tedy, přejděte rovnou na stránku www.naturealert.eu, přečtete si připravené odpovědi, a buďte je podepište nebo pokud se ochranou přírody zabýváte hlouběji, vyplňte rozsáhlejší dotazník pro experty.

Děkuji za rozhovor.

